tul de mare: categoria din care face parte este predecesoarea *stelelor lui Horus* (v. H. Altenmüller, *Magische Literatur*, in *LÄ*, III, Wiesbaden, 1980, col. 1 159, note 38) din epoca tîrzie a istoriei faraonice.

O altă piesă importantă este un text oracular databil în anul 7 al domniei lui Ramses al VI-lea (dinastia a XX-a), No. Cat. 55 (p. 80—82), fiind descoperit de către A. Varille în 1942, în templul lui *Maat* din *Karnak-Nord*. Cel care recurge la serviciile oracolului (pentru oracole în Egiptul antic v. L. Kákosy, *Orakel*, in *LÄ*, IV, col. 600—606) este preotul *web* — al zeiței amintite — cu numele *Merimaat* (deci „cel iubit de /zeița/ Maat").

Alte piese deosebite incluse în catalog provin din săpăturile efectuate la *Tod*, unde în 1936, *F. Bisson de la Roque* descoperise ceea ce lumea savantă urma să denumească „Trésor de Tôd" (v. No. Cat. 62, p. 104—109).

Cum acestea datează din timpul Regatului Mijlociu, foarte puține sînt obiectele descoperite în localitatea amintită care pot fi incluse în Regatul Nou. Printre acestea se numără și o mică stelă funerară boltită (No. Cat. 63, p. 110—111), care aduce noi mărturii cu privire la existența preoteselor numite *akit*, cunoscute mai ales din perioada ptolemaică, cînd au alcătuit un colegiu sacerdotal feminin, însărcinat cu deschiderea porții naosului zeiței *Tjenenet* (pentru divinitate v. H. Kees, *Der Götterglaube im alten Ägypten*, ediția a IV-a, Berlin, 1980, p. 93, nota 3 și p. 286).

Lucrarea mai cuprinde un folositor *Index* (p. 117—122) și traducerea în arabă a textului francez, efectuată de către egiptologul *Ramadan El-Sayed*.

Volumul prezentat poate constitui un prețios instrument de lucru, mai ales prin republicarea în fotografii a unor piese, cîndva editate în lucrări privind rapoartele de săpături sau monografii; acestea din urmă sînt însă lucrări care au apărut într-un tiraj redus, fiind greu accesibile.

MIRON CIHÓ

Expoziția de Etnografice și artă populară din Africa, America, Asia, Australia și Oceania din colecțiile muzeelor din R.S. România. Catalog, 1979—1980, Sibiu, s.a., 234 p.

Muzeul Brukenthal din Sibiu, la sfîrșitul anului 1979 și începutul 1980, a organizat o interesantă expoziție cu valori etnografice deosebite, conservate la mai multe instituții din țară: Muzeul satului și de artă

https://biblioteca-digitala.ro

populară din București, Muzeul etnografic al Transilvaniei, Muzeul maramureșan — Sighetul Marmației, Muzeul de istorie — Aiud și, evident, gazda manifestației, importantul centru muzeistic și de cultură Muzeul Brukenthal. Coordonatorii expoziției fiind: *C. Irimie* și *T. Bănățeanu*, ultimului aparținîndu-i și concepția tematică.

Marcela Necula, de la Muzeul Brukenthal, muzeograf responsabil de expoziție, ne introduce în atmosfera exponatelor (p. 4—46), expunerea ei fiind tradusă în limbile engleză, franceză, germană, spaniolă și rusă. Se subliniază, pe bună dreptate, faptul că organizarea unei asemenea expoziții poate contribui la lărgirea și aprofundarea prieteniei dintre popoarele și națiunile lumii (p. 6). Vizitatorul a avut fericita ocazie de a cunoaște unele dintre realizările trecutului și prezentului unor popoare și populații extraeuropene. Aflăm în același timp date utile despre modul în care au ajuns în posesia instituțiilor menționate piesele expuse; evident, se insistă mai mult la explicarea provenienței obiectelor sibiene, subliniindu-se meritul lui *Franz Binder*, pe a cărui colecție se bazează, în special, Muzeul Brukenthal (p. 12—13). La fel, unui călător — *Fenichel Samuel* —, din Aiud, i se datorează existența unei colecții etnografice la Muzeul de istorie Aiud; el a întreprins, între 1891—1893, o călătorie în Arhipelagul melanesian, întorcîndu-se cu o bogată și interesantă colecție aparținînd papuașilor din Noua Guinee (p. 16). Alte categorii de obiecte expuse își datorează prezența în țara noastră și, implicit la expoziție, unor schimburi culturale interstatale, donații și achiziții *(ibidem)*. „Avînd în vedere caracterul diferențiat al colecțiilor, expoziția pleacă de la ideea grupării obiectelor pe tehnici de prelucrare a unor materii prime folosite de toate popoarele pentru confecționarea unor unelte și obiecte..." (p. 18—20). În continuare, *M. Necula*, fără a intra în detalii, prezintă principalele categorii de obiecte expuse cu prilejul manifestării.

Fixîndu-se unele repere absolut necesare înțelegerii unor fenomene, metoda de lucru, se trece apoi la prezentarea în parte a fiecărei piese (p. 50—155). Se au în vedere: prezentarea categoriei din care face parte, continentul și țara de origine, o descriere sumară, starea de conservare, dimensiunile, din ce donație provin, la care instituție se păstrează și sub ce număr de inventar. La acestea se adaugă 72 figuri prin care ne sînt selectate cele mai interesante piese; trebuie să subliniem că, foarte corect, se tinde spre prezentarea, în general, a unei poze din fiecare categorie.

În legătură cu metoda de lucru ne permitem următoarele observații: a) se impunea de la sine precizarea, pentru fiecare piesă, a numărului de catalog; b) nu întotdeauna denumirea și, ca atare, categorisirea obiectelor este cea corespunzătoare veridicității științifice (vom oferi în acest sens un singur exemplu: la p. 137 ni se vorbește de *Mumie, Africa, Egipt*, dar fig. 55 — și analiza la fața locului a exponatelor ne îndreptățesc să vorbim de: mumia în sine, cartonajul aplicat și legat de acesta, masca mortuară a decedatului și sarcofagul de lemn); c) lip-

https://biblioteca-digitala.ro

sește cu desăvîrșire orice încercare de încadrare în timp al vreunei piese; d) unele dintre acestea sînt falsuri notorii, dar sînt considerate a fi autentice (ex. *Statuetele* egiptene (M. Br.-E. 439; E. 440) de la p. 138, care ca și scarabei (M. Br.-E. 433 — fig. 56 —; E. 434; p. 137) au fost achiziționate foarte probabil de Fr. Binder, în timpul călătoriilor sale, de la un negustor de antichități); e) cum materialul expus este enorm, fiind produsele diferitelor civilizații, o descriere corectă a lor se putea efectua numai de către specialiști în adevăratul înțeles al cuvîntului; ori, maniera în care ne sînt descrise obiectele nu ne confirmă acest lucru. Generalul este predominant, inexistența unor cunoștiințe temeinice în materie este ușor vizibilă cu prilejul parcurgerii descrierilor.

A doua parte a lucrării este traducerea în limba engleză a *Catalogului* (p. 157—234), realizată de *Sanda Marta* (Muzeul Brukenthal). Remarcăm bunele intenții ale editorilor și coordonatorilor de a realiza o lucrare utilizabilă și de către cercetătorii străini, dar traducerea nu credem că va putea aduce cinste publicației în cauză. Alegem, spre exemplificare, un fragment legat de „mumia" amintită mai sus: „The mummy of an oficial employee, it is presented in the original sarcophagus with painted lid, it reprezents the caracter, fragments of mummy of a bird, near by. *Good*" (p. 222). Fraza este caracterizată prin existența greșelilor de ortografie, de topică, de exprimare etc.

Dacă inițiativa și organizarea expoziției cu tematică „exotică" de la Sibiu se poate considera un lucru demn de luat în seamă și o reușită, în schimb „ghidul" acesteia — deși a apărut în condiții grafice deosebite! — este neclar, confuz. Credem că și *Catalogul*, recenzat cu acest prilej, ne dovedește încă o dată că posedînd anumite cunoștințe generale nu te poți încadra în circuitul internațional de valori.

MIRON CIHÓ

Stat, societate, națiune. Interpretări istorice,

Îngrijit de Nicolae Edroiu, Aurel Răduțiu, Pompiliu Teodor, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982, 418 p.

Volumul *Stat, societate, națiune* este o culegere de studii a mai multor istorici români aparținînd unor generații diferite, din toate marile centre de cercetare istorică din România și care îl omagiază pe cel mai mare istoric român în viață, acad. prof. dr. David Prodan, cu ocazia împlinirii a 80 de ani de viață și peste 50 de ani de cercetare științifică.

Studiul ce deschide culegerea este dedicat de Pompiliu Teodor personalității istoricului omagiat, fiind urmat de bibliografia operei lui David Prodan (întocmită de Nicolae Edroiu). Studiul, pertinent și echi-

https://biblioteca-digitala.ro